

УДК 368.03

ПОЛЧАНОВ Андрій, асистент Житомирського державного
технологічного університету

ФІНАНСОВА СТРАТЕГІЯ СТРАХОВИКА НА СВІТОВОМУ РИНКУ

Досліджено питання стратегічного фінансового управління страховою компанією на світовому рівні, визначено стратегічні фінансові позиції провідних страхових груп, узагальнено фінансові стратегії найбільших страхових компаній світу.

Ключові слова: страхова компанія, фінансова стратегія, стратегічна фінансова позиція.

Вітчизняні страхові компанії недостатньо використовують свій фінансовий потенціал, про що свідчить їх незначна роль на фінансовому ринку та низький рівень поширення страхування в Україні. Стратегічне фінансове управління для страховика передбачає пошук шляхів підвищення ефективності діяльності. Необхідність урахування зарубіжного досвіду управління страховими компаніями зумовлена посиленням інтеграційних процесів у світі та присутністю на вітчизняному страховому ринку дочірніх компаній іноземних фінансових груп, до сфер інтересів яких, поряд зі страхуванням, входять послуги з управління активами та банківська діяльність.

На сучасному етапі розвитку економіки зростає інтерес дослідників до проблем управління страховою компанією, зокрема це питання висвітлювали О. Баранова, О. Барановський, Д. Іонін, В. Нечипоренко, М. Ніколенко, О. Філонюк, В. Фурман [1–4] та ін. Однак недостатньо вивчено зарубіжний досвід стратегічного управління у страховій галузі.

Метою статі є узагальнення та систематизація зарубіжного досвіду стратегічного фінансового управління страховою компанією.

Стійке зростання обсягів страхових премій на світовому ринку протягом останніх п'яти років (крім 2009 р.) свідчить про посилення ролі страхових компаній у перерозподілі ризиків і стабілізації глобальної економіки [5, с. 31]. Розмір активів, контрольованих страховиками у світі, дає підстави стверджувати про важливу роль страхових компаній на фінансовому ринку та необхідність стратегічного підходу до управління їх активами (рис. 1). За підсумками 2010 р. значна частина активів страховиків була зосереджена у США (26 %), Японії (16 %) та Великій Британії (11 %), головним чином, у вигляді державних і корпоративних цінних паперів із високою рейтинговою оцінкою [6, с. 5]. З іншого боку, самі страхові компанії є привабливим об'єктом для інвестування, це зокрема стосується страховиків, які представляють

ринки країн, що розвиваються. Відповідно до досліджень Erste Group інвестиційно привабливими в цьому контексті виглядають страховики із країн Центральної та Східної Європи [7, с. 4].

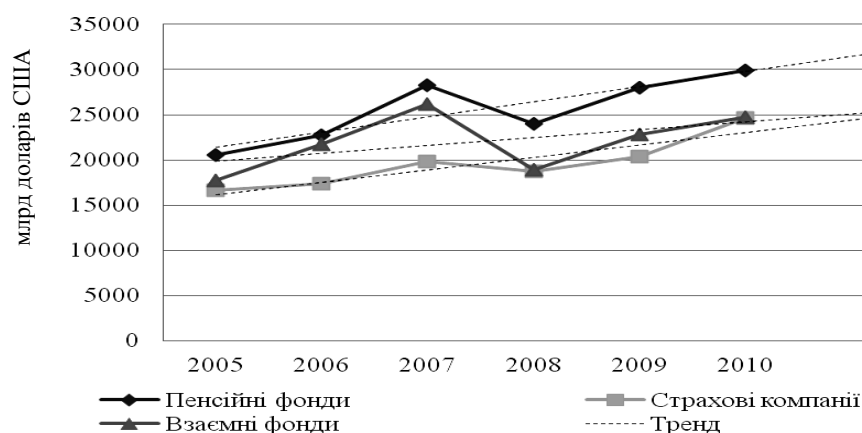

Рис. 1. Активи інституціональних інвесторів світу у 2005–2010 рр.
(Побудовано на основі досліджень TheCityUK "Fund Management")

На думку аналітиків видання "The Wall Street Journal", стратегія розміщення інвестицій в облігації країн Європи, що була характерною для більшості європейських страховиків, виявилась "занадто оптимістичною" [8]. У результаті цього останні можуть постраждати від суверенної боргової кризи.

Ключовими гравцями світового страхового ринку є такі потужні фінансові групи, як "Аха S.A.", "Assicurazioni Generali S.p.A", "Allianz Societas Europaea" та ін. (табл. 1).

Таблиця 1

Обсяг страхових премій* найбільших світових страховиків у 2008–2010 рр., млн доларів США**

Назва компанії	2008	2009	2010	Темп приросту 2010/2008, %
Аха S.A. (Франція)	116193	116476	107913	-7.13
Assicurazioni Generali S.p.A. (Італія)	89058	91638	87166	-2.12
UnitedHealth Group Inc. (США)	73608	79315	85405	16.03
Allianz SE (Німеччина)	86997	86040	84434	-2.95
Japan Post Insurance Co. Ltd (Японія)	39954	81018	80986	102.70
National Mut. Ins. Fed. Agricultural Coop. (Японія)	51715	59400	63642	23.06
Munich Reinsurance Co. (Німеччина)	51976	56984	57841	11.28
WellPoint Inc. (США)	55158	55 03	54110	-1.90
Aviva PLC (Велика Британія)	54737	51151	53237	-2.74
China Life Insurance Group Co. (Китай)	42675	44144	52874	23.90

Примітки: * Використано показник чистих страхових премій, а для компанії "UnitedHealth Group Inc." наведено показник зароблених премій.

** Складено на основі досліджень "A.M. Best Company", рейтингу "Fortune 500" та річних звітів компаній за 2008–2010 рр.

Провідні страхові групи світу в річних звітах, як правило, розкривають стратегічні цілі, плани розвитку тощо. Таке інформування власників підвищує рівень прозорості діяльності страховика, що, у свою чергу, позитивно впливає на рівень капіталізації.

"АХА S.A.", незважаючи на скорочення обсягу страхових премій у 2010 р., продовжує очолювати ренкінг страховиків за обсягом чистих страхових премій вже третій рік поспіль. Позитивну динаміку демонструють обсяги страхових премій, отриманих компаніями, що представляють Азіатський регіон ("Japan Post Insurance Co.", "National Mutual Insurance Federation of Agricultural Cooperatives", "China Life Insurance Group Co.").

Збільшення розміру активів найбільших світових страховиків упродовж 2008–2010 рр. свідчить про зростання їх майнового та фінансового потенціалу. Беззаперечним лідером за темпом приросту активів є "China Life Insurance Group" – за аналізований період розмір активів зріс на 43.10 % (табл. 2).

Таблиця 2

**Активи найбільших світових страховиків
у 2008–2010 рр., млн доларів США***

Назва компанії	2008	2009	2010	Темп приросту 2010/2008, %
Аха S.A. (Франція)	910988	962834	920477	1.04
Assicurazioni Generali S.p.A. (Італія)	550299	607457	559859	1.74
UnitedHealth Group Inc. (США)	34566	35405	37536	8.59
Allianz SE (Німеччина)	754741	807356	807487	6.99
Japan Post Insurance Co. Ltd (Японія)	1156754	1095621	1089464	-5.82
National Mut Ins Fed Agricultural Coop (Японія)	453894	450231	488175	7.55
Munich Reinsurance Co. (Німеччина)	308678	320216	313245	1.48
WellPoint Inc. (США)	48403	52125	50167	3.64
Aviva PLC (Велика Британія)	564369	564039	572209	1.39
China Life Insurance Group Co. (Китай)	188275	227720	269422	43.10

Примітка. * Складено на основі досліджень "А.М. Best Company", ренкінгу "Fortune 500" та річних звітів компаній.

Розглянемо фінансову стратегію одного із лідерів світового страхового ринку компанії "АХА S.A.", що є ядром однойменної фінансової групи. Діяльність "АХА Group" охоплює сфери страхування життя та накопичення, страхування майна та від нещасних випадків, міжнародне страхування, управління активами та банківську справу.

Станом на 31 грудня 2010 р. корпоративні права страховика належали інституційним та приватним інвесторам (74.35 %), пов'язаним із "АХА S.A." компаніям взаємного страхування "АХА Assurances IARD Mutuelle" та "АХА Assurances Vie Mutuelle" (13.94 %), праців-

никам і агентам страховика (6.50 %) та банку "BNP Paribas S.A." (5.21 %) [9, с. 181]. Акції "АХА S.A." котируються на біржі NYSE Euronext та враховуються при визначенні таких індексів, як Euronext 100 та Dow Jones Stoxx 600 [10, с. 482].

Фінансова стратегія компанії ґрунтувалась на плані розвитку на період з 2004 по 2012 роки "Ambition 2012". Щоб бути "кращою компанією" для своїх клієнтів, працівників та інвесторів, а також використовуючи свої конкурентні переваги, "АХА S.A." визначила такі довгострокові цілі [11, с. 4]:

по-перше, забезпечення щорічного приросту:

- річного еквіваленту премій зі страхування життя на рівні 5–10 %;
- доходів від інших видів страхування на рівні 3–5 %;
- доходів від управління активами не менше 10 %;

по-друге, подвоєння загального обсягу доходів компанії та збільшення прибутку від основної діяльності втричі протягом 2004–2012 рр.;

по-третьє, зростання прибутку на одну акцію на рівні 15 % [11, с. 72].

У листопаді 2008 р. керівництво компанії звітувало щодо ходу реалізації плану "Ambition 2012". Зокрема в першому півріччі 2008 р. "АХА S.A." досягла зростання річного еквіваленту премій зі страхування життя на 8 %, доходів від інших видів страхування та управління активами на 4 % та 14 % відповідно, а щорічний приріст прибутку на одну акцію склав 16 % [12, с. 5].

Глобальна фінансова криза вплинула на діяльність французького страховика, що внесло корективи у реалізацію стратегічного плану, оскільки одним із чинників сталого розвитку "АХА S.A." було зростання світового страхового ринку [11, с. 86]. Курс акцій "АХА S.A." демонстрував негативну динаміку (рис. 2).

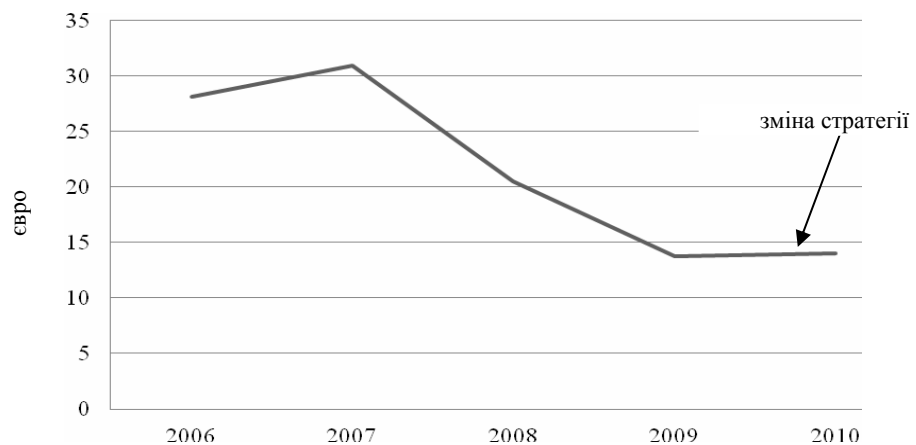

Рис. 2. Середньорічна ціна акції "АХА S.A." у 2006–2010 рр.
(Побудовано на основі річних звітів "АХА Group")

Керівництво компанії представило новий п'ятирічний стратегічний план "Ambition AXA 2010–2015", що передбачає досягнення таких цілей [13, с. 4]: зростання прибутку на одну акцію – 10 %; рентабельність власного капіталу – 15 %; операційний вільний грошовий потік – 24 млрд євро; плече фінансового левериджу – 25 %.

Розглядаючи структуру розміщення інвестицій від страхової діяльності "AXA Group", її інвестиційну стратегію у 2008–2010 рр. можна класифікувати як консервативну (табл. 3). Найбільшу питому вагу в структурі інвестиційного портфеля займали боргові інструменти (близько 80 %), що представлені корпоративними та державними цінними паперами.

Таблиця 3

Розміщення інвестицій від страхової діяльності "AXA Group" у 2008–2010 рр.*

Напрямок інвестицій**	2008		2009		2010		темп приросту 2010/2008, %
	млн євро	питома вага, %	млн євро	питома вага, %	млн євро	питома вага, %	
Нерухомість	15 256	3.99	15 603	3.86	15 709	3.70	2.97
Боргові інструменти	300 978	78.76	321 387	79.44	342 256	80.50	13.71
Пайові інструменти	26 060	6.82	25 569	6.32	20 864	4.91	-19.94
Позики	25 706	6.73	25 199	6.23	27 223	6.40	5.90
Інше	14 133	3.70	16 812	4.16	19 089	4.49	35.07
Усього	382 133	100.00	404 570	100.00	425 141	100.00	11.25

Примітки: * Складено на основі річних звітів "AXA Group".

** Без урахування активів, фінансовий ризик за якими несуть власники полісів.

Для визначення стратегічної фінансової позиції "AXA" та її конкурентів "Assicurazioni Generali" і "Allianz" використано адаптовані в попередніх публікаціях матриці [14, с. 187]. Структура першої матриці ґрунтується на визначенні темпів приросту страхових премій і активів компанії та порівнянні їх із загальноринковими значеннями (рис. 3).

Лідери світового страхового ринку впродовж 2008–2010 рр. втрачали свої позиції, що свідчить про неефективність дій керівництва компаній щодо подолання негативних наслідків, спричинених економічною нестабільністю у світі. Зростання страхових премій і активів "AXA Group" у цей період у порівнянні із загально ринковими значеннями виявилось несуттєвим, у результаті чого стратегічна фінансова позиція страховика, як і ключових його конкурентів, погіршилась.

Використання адаптованої матриці французьких вчених Ж. Франшона та І. Романе для визначення стратегічної фінансової позиції "AXA Group" ускладнене значною диверсифікацією її діяльності – від різних видів страхування до управління активами та банківських послуг. Відповідно як показник результату страхової діяльності (РСД) використано значення чистого грошового потоку від операційної діяль-

ності, а результат фінансово-інвестиційної діяльності (РФІД) показано у цифрах чистого грошового потоку від фінансової та інвестиційної діяльностей.

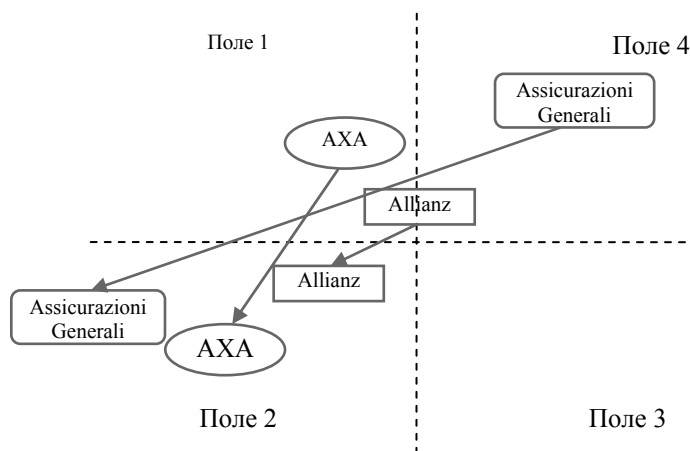

Рис. 3. Позиції провідних страхових компаній світу у матриці фінансових стратегій у 2008–2010 рр.

Чистий грошовий потік від операційної діяльності "АХА Group" у 2008–2010 рр. мав позитивне значення, на відміну від інвестиційної та фінансової діяльності (табл. 4).

Таблиця 4

Чистий грошовий потік "АХА Group" у розрізі видів діяльностей за 2008–2010 рр., млн євро*

Вид діяльності	2008	2009	2010
Операційна	21 319	16 774	19 103
Інвестиційна	-7 421	-24 523	-17 263
Фінансова	-308	-3 529	-3 057

Примітка. * Складено на основі річних звітів "АХА Group".

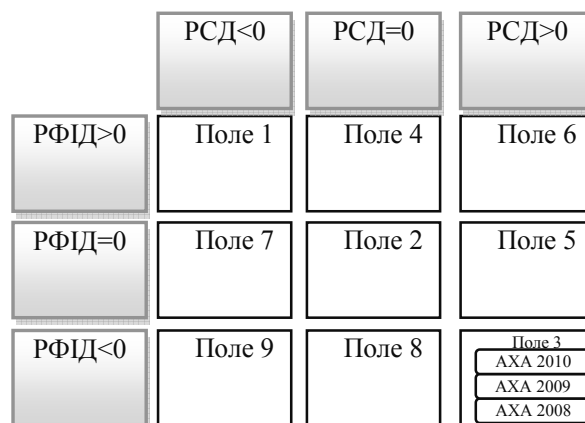

Рис. 4. Стратегічна фінансова позиція "АХА Group" у матриці фінансових стратегій у 2008–2010 рр.

Поле матриці, в якому розміщена компанія, протягом трьох останніх років не змінилось, що свідчить про поєднання прибуткової страхової діяльності з неефективним використанням інвестиційного потенціалу компанії (рис. 4).

Відповідно до цього фінансова стратегія "АХА Group" має бути спрямована на перехід із

поля 3 у поле 6 за рахунок підвищення результативності як фінансової, так і інвестиційної діяльності.

Отже, фінансову стратегію "АХА Group" можна охарактеризувати таким чином:

по-перше, вплив валютного фактору на грошові надходження страховика. До складу "АХА Group" входять дочірні компанії, що функціонують у різних валютних режимах. Виплата дивідендів акціонерам здійснюється в євро [9, с. 6];

по-друге, використання офшорних компаній. "АХА Group" володіє 100 % корпоративних прав "АХА Holding Maroc S.A.", зареєстрована в Королівстві Марокко, що має офшорний статус [9, с. 10];

по-третьє, врахування впливу держави на фінансові відносини. Активи "АХА Group" розміщені в різних країнах світу, серед яких Греція, Ірландія та Україна. За дослідженнями консалтингової компанії "СМЕ Group", ці держави входять до десятки країн із найвищим рівнем суверенного дефолту [15, с. 4]. Це безпосередньо може вплинути на фінансову стійкість "АХА Group" та її рейтинг. Станом на 17 березня 2011 р. рейтинг фінансової стійкості "АХА Group" був на рівні AA– (рейтингові агентства Standard & Poor's та Fitch Ratings) і Aa3 (рейтингове агентство Moody's) зі стабільним прогнозом [9, с. 13];

по-четверте, інформаційна відкритість. Фактичні та потенційні інвестори мають можливість ознайомитись із планами розвитку, річним звітом компанії на її веб-сайті безкоштовно. В умовах лістингу акцій "АХА Group" на провідних фондових біржах світу такий підхід свідчить про позиціонування компанії як відкритої, сучасної та прозорої структури.

Дослідження фінансових стратегій зарубіжних страхових груп виявило, що останні перебувають у фазі відпливу капіталу (*табл. 5*). Критерієм визначення фази міграції капіталу є запропоноване А. Сливоцьким відношення ринкової вартості компанії до її річного доходу [16, с. 57]. Відповідно до цього компанії можуть перебувати у фазі відпливу (значення коефіцієнту менше 0.8), стабільності (від 0.8 до 2.0) та припливу капіталу (більше 2.0).

Спеціалізація страхових груп знижується через значну диверсифікацію їх діяльності – поряд із власне страховою (в life та non-life сегментах) і перестраховуванням, страховики зацікавлені в наданні банківських та фінансових послуг, зокрема послуг із управління активами. Разом із тим з урахуванням структури доходів та прибутку виділено переважаючий напрям діяльності. Схожа ситуація із визначенням форми власності компанії – в умовах лістингу акцій на фондовій біржі зникає чітка межа між компаніями із вітчизняним та іноземним капіталом. Відповідно до структури акціонерів, представлених у річних звітах страховиків за 2010 р., у *табл. 5* визначено резидентність інвесторів.

Отже, фінансові стратегії провідних страховиків світу зазнали змін під впливом глобальної фінансової кризи – зростання страхових премій втратило позитивну динамку, інвестиційна діяльність компаній стала більш консервативною.

Класифікація фінансових стратегій окремих страхових груп

Класифікаційна ознака	AXA Group (Франція)	Generali Group (Італія)	Allianz Group (Німеччина)
Сформована мета	В (баланс між часткою ринку та прибутком)		С (пріоритетність отримання прибутку)
Розміщення інвестицій	Консервативна		
Форма власності	Змішана (переважає вітчизняний приватний капітал)		Змішана (переважає іноземний приватний капітал)
Спеціалізація	Змішана (переважає страхування життя)		
Рівень управління	Міжнародна		
Фаза міграції капіталу	Відплив		

Фінансові стратегії провідних страхових груп охоплюють широкий спектр діяльності (страхування, управління активами, банківська справа) і спрямовані переважно на захоплення вигідних стратегічних фінансових позицій. У стратегічному фінансовому управлінні провідні страхові компанії враховують коливання валютних курсів, використовують офшорні компанії, запровадили інформаційну відкритість.

Провідні страхові компанії – це не лише потужні інституційні інвестори, а й досить привабливі об'єкти для інвестування, про що свідчить значний попит на акції страховиків та урахування курсу їх корпоративних прав при визначенні провідних фондових індексів: Euronext та Dow Jones. Ключові світові страховики перебувають нині у фазі відпливу капіталу, що пояснюється впливом глобальної фінансової кризи і зростанням ролі на міжнародному страховому ринку компаній із країн, що розвиваються. Це дає підстави стверджувати, що вітчизняним компаніям необхідно запроваджувати стратегічний підхід до управління.

Однак впровадження у практику менеджменту вітчизняних компаній досвіду стратегічного фінансового управління провідних страхових груп (AXA, Generali, Allianz) обмежене специфікою становлення та розвитку страхового ринку, а також його роллю у забезпеченні стійкості економічної системи країни. У зв'язку з цим доцільно дослідити практику стратегічного фінансового управління у країнах, що розвиваються.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баранова О. В. Фінансове планування у страхових організаціях : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.08 / Олена Володимирівна Баранова. — К., 2008. — 19 с.
2. Стратегічне управління страховою компанією : кол. монографія / [В. М. Фурман, О. Ф. Філонюк, М. П. Ніколенко, О. І. Барановський та ін.]; наук. ред. та кер. В. М. Фурман. — К. : КНЕУ, 2008. — 440 с.
3. Іонін Д. С. Механізм управління вартістю страхових компаній : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.08 [Електронний ресурс] / Дмитро Євгенович Іонін. — Донецьк, 2008. — 20 с. — Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua/ard/2008/08idevsk.zip>.
4. Нечипоренко В. І. Стратегічне планування в страхових компаніях : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.08

- [Електронний ресурс] / Віталій Ігорович Нечипоренко. — К., 2008. — 19 с. — Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua/ard/2008/08nvipsk.zip>.
5. *World insurance in 2010: premiums back to growth – capital increases* [Electronic resource] / Swiss Re // Sigma. — 2011. — № 2. — 44 p. — Way of access : <http://swissre.com>.
 6. *Insurance 2011*. TheCityUK Research report [Electronic resource]. — Way of access : <http://www.thecityuk.com/assets/Uploads/Insurance-2011-F2.pdf>.
 7. *Erste Sector Insurance: Benefitting from gaining momentum – 09 February 2011* [Electronic resource]. — Way of access : <http://www.erstegroup.com/de/Download?chronicleId=0901481b8000e447.pdf>.
 8. *Enrich D. Big Losses Hang Over Some European Insurers* [Electronic resource] / David Enrich — Way of access : <http://online.wsj.com/article/SB10001424052702303627104576411722317422548.html>.
 9. *AXA Annual Report 2010. Activity and Corporate Responsibility Report* [Electronic resource]. — Way of access :: http://www.axa.com/lib/en/uploads/acr/group/AXA_Rapport_Activite_2010_VAb.pdf.
 10. *AXA Annual Report 2010. Registration Document* [Electronic resource]. — Way of access : http://www.axa.com/lib/en/uploads/anr/group/2010/AXA_Reference_Document_2010c.pdf.
 11. *Ambition 2012 Conference. AXA Presentation* [Electronic resource]. — Way of access : http://www.axa.com/lib/axa/uploads/presentationsinvestisseurs/2006/20061018_Ambition2012c.pdf.
 12. *Autumn Investor Seminar. AXA Presentation* [Electronic resource]. — Way of access : http://www.axa.com/lib/axa/uploads/presentationsinvestisseurs/2008/20081125_AXA_Autumn_Conference_MB_Presentation_b.pdf.
 13. *Ambition AXA. Investor Day. Finance presentation* [Electronic resource]. — Way of access : http://www.axa.com/lib/axa/uploads/presentationsinvestisseurs/2011/3_20110601_AXA_Investor_Seminar_Finance.pdf.
 14. *Полчанов А. Ю. Стратегічний фінансовий аналіз як ключовий етап формування фінансової стратегії страхової компанії / А. Ю. Полчанов // Вісник ЖДТУ. Серія "Економічні науки". — 2011. — № 2 (56). — Ч. 1. — С. 185–188.*
 15. *CMA Global Sovereign Debt. Credit Risk Report 1st Quarter 2011* [Electronic resources]. — Way of access : http://www.cmavision.com/images/uploads/docs/CMA_Global_Sovereign_Debt_Credit_Risk_Report_Q1_2011.pdf.
 16. *Сливоцький А. Міграція капіталу: як у замислах на кілька кроків випередити своїх конкурентів / Адріян Сливоцький ; пер. з англ. — К. : Пульсари, 2001. — 296 с.*

Стаття надійшла до редакції 24.11.2011.

Полчанов А. Финансовая стратегия страховщика на мировом рынке. Исследован вопрос стратегического финансового управления страховой компанией на мировом уровне, определены стратегические финансовые позиции ведущих страховых групп, обобщены финансовые стратегии крупнейших страховых компаний мира.

Ключевые слова: страховая компания, финансовая стратегия, стратегическая финансовая позиция.

Polchanov A. Insurer's financial strategy on the world market. The article investigates the issue of the global insurer's strategic financial management, strategic financial position of the leading insurance group has been determined, financial strategies of the largest world insurance companies have been generalized.

Key words: insurance company, finance strategy, strategic finance position.